

УДК: 336.71

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/179-17>**Сисоєнко І. А.**кандидат економічних наук, доцент,
Херсонський національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6588-034X>**Карлюка Д. О.**кандидат економічних наук, доцент,
Херсонський національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0285-1717>**Sysoenko Iryna, Karliuka Dmytro**
Kherson National Technical University

АНАЛІЗ ПРОЦЕНТНИХ ТА КОМІСІЙНИХ ВИТРАТ | БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

Статтю присвячено аналізу процентних та комісійних витрат банківської установи. Аналіз динаміки та структури витрат банку, загальна оцінка їх рівня здійснено на прикладі акціонерного товариства «Державний ощадний банк України». Структурно-динамічний аналіз витрат зроблений за п'ять років, а саме 2017–2021 на основі окремої фінансової звітності акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» та звіту незалежного аудитора за 2017–2020 роки та проміжної скороченої окремої фінансової звітності за дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2021 року. Для аналізу був використаний структурно-динамічний аналіз, метою якого є визначення питомої ваги конкретного виду витрат у загальній сумі. У статті проведено структурний аналіз витрат АТ «Державний ощадний банк України» за останні 5 років. У статті проаналізовано динаміку процентних та комісійних витрат АТ «Державний ощадний банк України» за останні 5 років. У статті здійснено аналіз структури операційних витрат АТ «Державний ощадний банк України» за 2017–2021 роки.

Ключові слова: банк, витрати, процентні витрати, комісійні витрати, аналіз.

ANALYSIS OF INTEREST AND COMMISSION EXPENSES OF THE BANKING INSTITUTION

The article is devoted to the analysis of interest and commission expenses of a banking institution. Analysis of the dynamics and structure of the bank's income, the overall assessment of their level was carried out on the example of the joint-stock company "State Savings Bank of Ukraine". Structural and dynamic cost analysis made for five years, namely 2017–2021 on the basis of separate financial statements of the joint-stock company "State Savings Bank of Ukraine" and the report of the independent auditor for 2017–2020 and interim condensed separate financial statements for nine months, which ended on September 30, 2021. Structural-dynamic analysis was used for the analysis, the purpose of which is to determine the share of a particular type of costs in the total amount. The article presents a structural analysis of the costs of JSC "State Savings Bank of Ukraine" for the last 5 years, namely interest, commissions and operating. The article analyzes the dynamics of interest expenses of JSC "State Savings Bank of Ukraine" for the last 5 years, namely interest on customer accounts, interest on loans received from international and other financial organizations, interest on other borrowed funds, interest on subordinated debt, interest at the expense of banks, interest on lease obligations. The article analyzes the dynamics of commission expenses of JSC "State Savings Bank of Ukraine" for the last 5 years, namely transactions with plastic cards, settlement and cash transactions, foreign currency transactions, securities transactions. The article analyzes the structure of operating costs of JSC "State Savings Bank of Ukraine" for 2017–2021, namely wages and bonuses, depreciation of fixed assets and intangible assets, maintenance of fixed assets, payroll, communication services, utilities services, taxes, except corporate income tax, office expenses, security expenses, professional services, operating rent, insurance expenses, advertising expenses, travel expenses, other operating expenses. The article proposes measures to minimize the costs of JSC "State Savings Bank of Ukraine".

Keywords: bank, costs, interest costs, commission costs, analysis.

JEL classification: G2, G20

Постановка проблеми. Українські банки, відчуваючи негативні наслідки світових і внутрішніх економічних процесів в умовах зростання витрат, мають гостру необхідність в підвищенні ефективності системи управління. Стабільність економіки країни в значній мірі залежить від стабільності банківських установ. Тому велике значення приділяється надійності банків. Для визначення стабільності комерційного банку, перш за все, банки повинні вміти ефективно управляти своїми витратами. В умовах подолання наслідків фінансової кризи актуалізується завдання мінімізації небанківських витрат та ефективного

управління витратами безпосередньо пов'язаними зі здійсненням банківських операцій. Тому аналіз витрат банків є актуальним питанням і вимагає детального дослідження [1, с. 118].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням проблеми управління витратами банків займалися як зарубіжні так і вітчизняні економісти: О. Васюренко, А. Вожжова, М. Білик, В. Захожай, Б. Івасів, С. Козьменко, В. Колесникова, Л. Кроливецька, О. Лаврушина, А. Мороз, Г. Панова, М. Савлук, Д. Сінкі, П. Роуз та інші. Огляд наукових праць свідчить про недостатність аналітичних досліджень витрат банків України, що

передбачає здійснення комплексного аналізу їх обсягу, структури та заходи щодо їх мінімізації.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз процентних та комісійних витрат банківської установи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оцінку процентних та комісійних витрат здійснено на прикладі акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» (далі – АТ «Державний ощадний банк України»). Відповідно до правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України, витрати банку – це «зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам» [9]. З точки зору бухгалтерського обліку визначені банком витрати від здійснення банківських операцій, з метою їх відображення у фінансовій звітності, слід розглядати як витрати, понесені в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності банку [2, с. 151]. Розглянемо види витрат комерційного банку залежно від видів його діяльності (рис. 1).

Проаналізуємо витрати АТ «Державний ощадний банк України» на основі даних, наведених на рис. 2.

Аналіз показує, що домінуючими витратами банку все ще є процентні витрати. Їх частка у загальних витратах на останню звітну дату склала 45,29%, що на 2,91 в.п. більше, ніж у 2020 році та на 10,59 в.п. менше, ніж у 2019 року. Ця стаття витрат у 2018 році стала

меншою на 5,42 в.п. та на 4,39 в.п. у 2019 році. За період з 2017 року по 2021 рік частка процентних витрат АТ «Державний ощадний банк України» зменшилась на 17,49 в.п.

Операційні витрати АТ «Державний ощадний банк України» з кожним роком збільшували частку усіх витрат: у 2017 році операційні витрати становили 31,46% усіх витрат; у 2018 році – 35,33%; а у 2019 році – 38,30%, у 2020 році – 45,16%, у 2021 році – 42,52%. За період з 2017 року по 2021 рік частка операційних витрат АТ «Державний ощадний банк України» збільшилась на 11,06 в.п.

Комісійні витрати АТ «Державний ощадний банк України» також з кожним роком збільшували частку усіх витрат: у 2017 році вони становили 5,76% усіх витрат; у 2018 році – 7,31%; а у 2019 році – 8,73%, у 2020 році – 12,46%, у 2021 році – 12,19%. За період з 2017 року по 2021 рік частка комісійних витрат АТ «Державний ощадний банк України» збільшилась на 6,43 в.п.

Здійснено постатейний аналіз витрат АТ «Державний ощадний банк України». В таблиці 1 зображено постатейну динаміку процентних витрат АТ «Державний ощадний банк України» за останні 5 років.

Як бачимо, за період аналізу відбулось зменшення процентних витрат за всіма статтями. Так, найбільше зменшення спостерігається за процентами за коштами банків – у 2021 році тільки за 9 місяців на 76,44% у порівнянні з минулим роком.

Рис. 1. Класифікація витрат залежно від видів діяльності банку

Джерело: складено автором за даними джерел [2, с. 151, 3, с. 16, 10, с. 285]

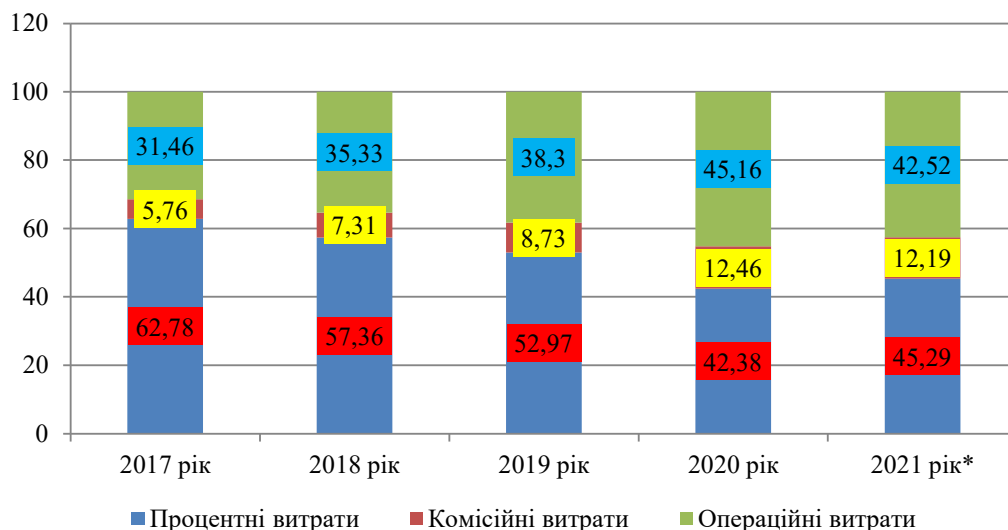

Рис. 2. Структура витрат АТ «Державний ощадний банк України» за 2017–2021 роки, %

*Примітка. Дані за 9 місяців, що закінчилися 30 вересня 2021 року

Джерело: складено автором за даними джерел [4–8]

Таблиця 1

Динаміка процентних витрат АТ «Державний ощадний банк України» за 2017–2021 роки

Показники	Темп приросту, %			
	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік**
Процентні витрати	-2,34	-2,36	-22,78	-21,30
Проценти за рахунками клієнтів	-0,70	6,76	-19,75	-21,09
Проценти за кредитами, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	-6,73	-31,67	-38,43	-20,89
Проценти за іншими запозиченими коштами	-5,22	-19,44	-19,30	-24,22
Проценти за субординованим боргом	11,51	-0,48	-54,83	-20,58
Проценти за коштами банків	-32,63	-	-	-76,44
Проценти за зобов'язаннями з оренди	-	-	-4,99	-24,03
Інші процентні витрати	-63,64	800,00	-97,22	-

**Примітка. Дані за 9 місяців, що закінчилися 30 вересня 2021 року.

Джерело: складено автором за даними джерел [4–8]

Також скорочення витрат спостерігалось і за процентами за рахунками клієнтів: ця стаття витрат за аналізований період скоротилась на 3414,5 млн. грн, або на 32,86%. Проценти за кредитами, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій за 5 років скоротились на 2127,7 млн. грн., або на 96,90%. Проценти за субординованим боргом зменшилися на 133,3 млн. грн., або на 60,19%.

Здійсномо постатейну динаміку комісійних витрат АТ «Державний ощадний банк України» за останні 5 років (рис. 3).

Динаміка комісійних витрат банку протягом 2017–2021 років є негативною, оскільки спостерігається їх поступове зростання за всіма витратними статтями. Так, найбільше зросли витрати за операціями з пластиковими картками з 1087,9 млн. грн. у 2017 році до 2119,5 млн. грн. у 2021 році (за 9 місяців). За період з 2017 року по 2021 рік витрати за операціями з пластиковими картками АТ «Державний ощадний банк України» збільшилась на 12,14%.

Щодо розрахунково-касових операцій, то значний ріст цих витрат був у 2017 році – на 13,49%, та у 2018 році – на 5,08%. У період з 2019–2021 років

спостерігається зниження вказаних витрат з 3,62% до 3,28%. За період з 2017 року по 2021 рік витрати за розрахунково-касовими операціями АТ «Державний ощадний банк України» зменшилися на 58,60%. Витрати банку на операції з цінними паперами за період аналізу поступово зменшувались. Так, у 2017 році вони склали 9,1 млн. грн., а в 2021 році – вже 4,1 млн. грн. За 5 років ця стаття витрат АТ «Державний ощадний банк України» зменшилась на 55,0%. Витрати за операціями з іноземною валютою також мали тенденцію до зменшення за аналізований період – на 13,46%.

В таблиці 2 наведемо структуру операційних витрат АТ «Державний ощадний банк України» за останні 5 років.

В структурі операційних витрат банку переважають витрати на заробітну плату, що є прогнозованим. Це спричинено також і зростанням мінімальної заробітної плати по Україні в цілому. Також значну частку займають витрати на амортизацію основних засобів і нематеріальних активів.

Висновки. Підсумовуючи результати проведеного дослідження можна рекомендувати такі заходи щодо мінімізації витрат АТ «Державний ощадний банк

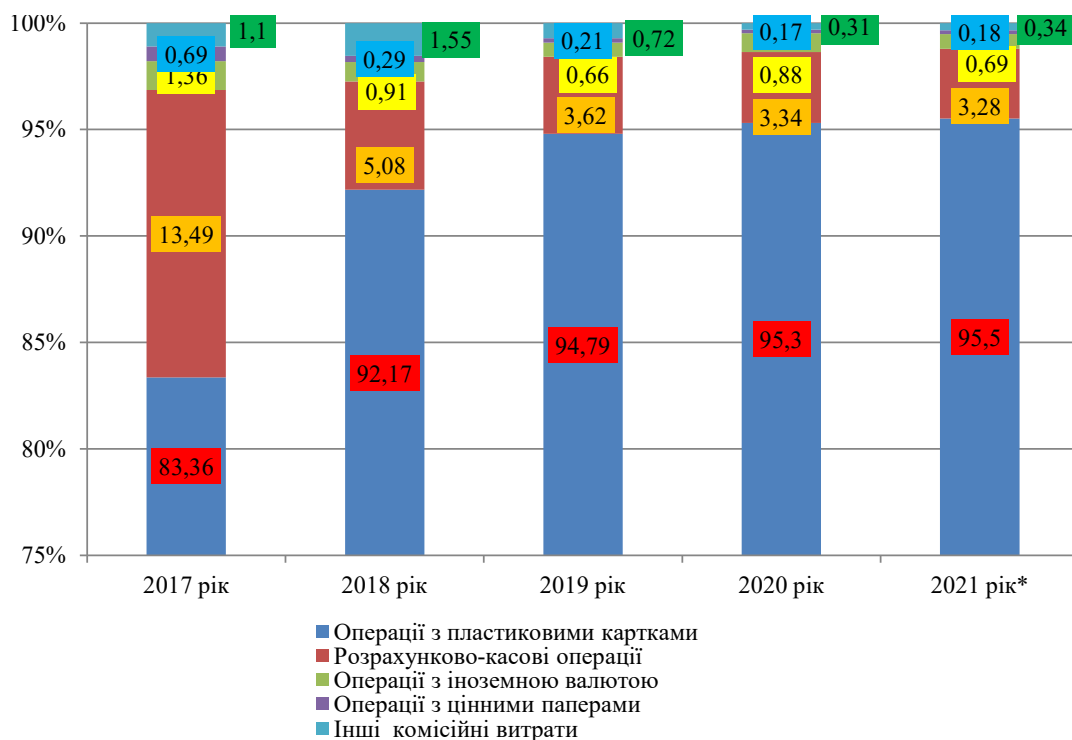

Рис. 3. Динаміка комісійних витрат АТ «Державний ощадний банк України» за 2017–2021 роки, %**

*Примітка. Дані за 9 місяців, що закінчилися 30 вересня 2021 року

Джерело: складено автором за даними джерел [4–8]

Таблиця 2

Структуру операційних витрат АТ «Державний ощадний банк України» за 2017–2021 роки

Показники	Питома вага, %				
	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік**
Заробітна плата та премії	45,29	46,62	46,11	44,24	46,20
Амортизація основних засобів і нематеріальних активів	12,89	13,27	13,33	13,25	14,25
Технічне обслуговування основних засобів	9,79	10,90	11,32	11,37	11,01
Нарахування на фонд заробітної плати	9,58	9,93	9,79	9,51	9,96
Послуги зв'язку	5,29	4,09	4,14	4,37	4,50
Комунальні послуги	2,46	2,37	1,72	1,17	1,27
Податки, крім податку на прибуток підприємства	1,16	1,04	1,30	1,15	1,20
Офісні витрати	1,52	1,37	1,19	0,89	1,01
Витрати на охорону	0,70	0,60	0,65	0,61	0,66
Професійні послуги	0,69	0,49	1,07	0,48	0,58
Операційна оренда	4,31	4,20	0,46	0,38	0,39
Витрати на страхування	0,66	0,50	0,20	0,21	0,23
Витрати на рекламу	0,86	0,51	0,60	0,26	0,22
Витрати на відрядження	0,32	0,29	0,28	0,08	0,09
Інші операційні витрати	4,47	3,83	5,92	6,52	6,55

**Примітка. Дані за 9 місяців, що закінчилися 30 вересня 2021 року

Джерело: складено автором за даними джерел [4–8]

України»: перегляд договорів оренди по всій мережі банку; перегляд існуючих договорів з контрагентами та постачальниками; використання нових інформаційних технологій; скорочення адміністративних витрат, звільнення зайвого персоналу, скасування «не зарплатних» форм заохочення менеджерів і співробітників банку; скасування виплат дивідендів власникам банку

протягом певного періоду часу (спрямування прибутку на покриття збитків минулих років); перегляд бюджетів на транспортні, представницькі і відрядні витрати; корекція маркетингових, в т. ч. рекламних бюджетів; усунення витрат, які не впливають з договірних зобов'язань банку і не пов'язані безпосередньо з банківською діяльністю.

Список використаних джерел:

1. Корват О. В., Філіпченко К. О. Статистичний аналіз доходів і витрат банку. *Гроші, фінанси і кредит*. 2020. № 4 (27). С. 118-124.
2. Костюк В. А., Дятленко В. С. Управління доходами і витратами банку. *Інфраструктура ринку*. 2017. № 12. С. 150-154.
3. Макаренко Ю. П., Мороховець К. С. Доходи і витрати у забезпеченні прибутковості комерційних банків України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. №. 10. С. 15-19.
4. Окрема фінансова звітність ПАТ «Державний ощадний банк України» та звіт незалежного аудитора за рік, що закінчився 31 грудня 2017 року. URL: [file:///C:/Users/Docent1/Downloads/409-ssbu_17fsu_separate_ukr%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Docent1/Downloads/409-ssbu_17fsu_separate_ukr%20(1).pdf) (дата звернення: 17.03.2022).
5. Окрема фінансова звітність ПАТ «Державний ощадний банк України» та звіт незалежного аудитора за рік, що закінчився 31 грудня 2018 року. URL: [file:///C:/Users/Docent1/Downloads/403-ssbu_18fsu_separate%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/Docent1/Downloads/403-ssbu_18fsu_separate%20(4).pdf) (дата звернення: 17.03.2022).
6. Окрема фінансова звітність ПАТ «Державний ощадний банк України» та звіт незалежного аудитора за рік, що закінчився 31 грудня 2019 року. URL: [file:///C:/Users/Docent1/Downloads/398-ssbu_19_separate_fs_ukr%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Docent1/Downloads/398-ssbu_19_separate_fs_ukr%20(2).pdf) (дата звернення: 17.03.2022).
7. Окрема фінансова звітність ПАТ «Державний ощадний банк України» та звіт незалежного аудитора за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року. URL: [file:///C:/Users/Docent1/Downloads/1168-oschadbank_2020_ukr_separate_fs%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Docent1/Downloads/1168-oschadbank_2020_ukr_separate_fs%20(3).pdf) (дата звернення: 17.03.2022).
8. Проміжна скорочена окрема фінансова звітність за дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2021 року. URL: <https://www.oschadbank.ua/finansova-zvitnist> (дата звернення: 17.03.2022).
9. Про затвердження Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України: Постанова Правління національного банку України від 27.02.2018 року № 17. Дата оновлення: 27.02.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0017500-18#Text>. (дата звернення: 17.03.2022).
10. Тиркало Р. І. Банківська справа : навч. посіб. Тернопіль : Карт-бланш, 2001. 314 с.

References:

1. Korvat O. V., Filipchenko K. O. (2020) Statystychnyi analiz dokhodiv i vytrat banku [Statistical analysis of income and expenses of the bank]. *Hroshi, finansy i kredyt*, no. 4 (27), pp. 118-124.
2. Kostiuk V. A., Diatlenko V. Ye. (2017) Upravlinnia dokhodamy i vytratamy banku [Bank income and expense management]. *Infrastruktura rynku*, no. 12, pp. 150-154.
3. Makarenko Yu. P., Morokhovets K. S. (2016) Dokhody i vytraty u zabezpechenni prybutkovosti komertsiiynkh bankiv Ukrainy [Income and expenses in ensuring the profitability of commercial banks in Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 10, pp.15-19.
4. Okrema finansova zvitnist PAT «Derzhavnyi oshchadnyi bank Ukrainy» ta zvit nezalezhnogo audytora za rik, shcho zakinchivsya 31 hrudnia 2017 roku [Separate financial statements of PJSC "State Savings Bank of Ukraine" and the report of the independent auditor for the year ended December 31, 2017]. Available at: [file:///C:/Users/Docent1/Downloads/409-ssbu_17fsu_separate_ukr%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Docent1/Downloads/409-ssbu_17fsu_separate_ukr%20(1).pdf) (accessed 17 March 2022).
5. Okrema finansova zvitnist PAT «Derzhavnyi oshchadnyi bank Ukrainy» ta zvit nezalezhnogo audytora za rik, shcho zakinchivsya 31 hrudnia 2018 roku [Separate financial statements of PJSC "State Savings Bank of Ukraine" and the report of the independent auditor for the year ended December 31, 2018]. Available at: [file:///C:/Users/Docent1/Downloads/403-ssbu_18fsu_separate%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/Docent1/Downloads/403-ssbu_18fsu_separate%20(4).pdf) (accessed 17 March 2022).
6. Okrema finansova zvitnist PAT «Derzhavnyi oshchadnyi bank Ukrainy» ta zvit nezalezhnogo audytora za rik, shcho zakinchivsya 31 hrudnia 2019 roku [Separate financial statements of PJSC "State Savings Bank of Ukraine" and the report of the independent auditor for the year ended December 31, 2019]. Available at: [file:///C:/Users/Docent1/Downloads/398-ssbu_19_separate_fs_ukr%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Docent1/Downloads/398-ssbu_19_separate_fs_ukr%20(2).pdf) (accessed 17 March 2022).
7. Okrema finansova zvitnist PAT «Derzhavnyi oshchadnyi bank Ukrainy» ta zvit nezalezhnogo audytora za rik, shcho zakinchivsya 31 hrudnia 2020 roku [Separate financial statements of PJSC "State Savings Bank of Ukraine" and the report of the independent auditor for the year ended December 31, 2020]. Available at: [file:///C:/Users/Docent1/Downloads/1168-oschadbank_2020_ukr_separate_fs%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Docent1/Downloads/1168-oschadbank_2020_ukr_separate_fs%20(3).pdf) (accessed 17 March 2022).
8. Promizhna skorochena okrema finansova zvitnist za deviat misiatsiv, shcho zakinchylsya 30 veresnia 2021 roku [Interim condensed separate financial statements for the nine months ended September 30, 2021]. Available at: <https://www.oschadbank.ua/finansova-zvitnist> (accessed 17 March 2022).
9. Pro zatverdzhennia Pravyi bukhgalterskoho obliku dokhodiv i vytrat bankiv Ukrainy: Postanova Pravlinnia natsionalnogo banku Ukrainy vid 27.02.2018 roku no 17 [On approval of the Rules of accounting of income and expenses of banks of Ukraine: Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine of February 27, 2018 № 17. Date of update: February 27, 2018]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0017500-18#Text> (accessed 17 March 2022).
10. Tyrkalo R. I. (2001) *Bankivska sprava* [Banking]. Ternopil: Kart-blansh. (in Ukrainian).